मु॰ का॰ अ॰ मविषमस्तु विभक्तुं स्यात्तु रीत्युक्तमानन्तेनः पङ्कतं तिमिरमप्युपजीव्यं कौशिकं पद्दुपजीव्यकम हि अत्रान्धकारोलूक
२० नेत्रयोरसंगतोः द्वयं यथा पद्मानुरूपमिन्दिन्दिरेणाचूतस्य पुष्पैर्मधुरो मधुव्रतः अपि च पिचुमन्दमौलौ कपिकुलमिदमाकुलं
मिलति सम्बन्धानुपपत्ताविष्टार्थानाप्तिरनिष्टसंप्राप्तौ जन्मजनकौ मयगुणक्रियाविरोधेन विषमः स्यात् यत्र द्वयोः
सम्बन्धोननुपपत्तया प्रतीयते स तावत्प्रथमो विषमालङ्कारः यथा धनीरः प्रलये प्रयेभगवतो वेदस्य विधेश्चरात्मेषा
मन्दयत्ं मत्स्य मत्तः स्थानस्य वेदत्रैतेः केतुर्नैतलसमनीपिनयसाक्षीनस्य राद्धः सन्तोभिंघाकुञ्जरिताचनाभिजन्मनी
जाताकथं कुमीतिः अत्र राजशास्य कुमीति संबन्धोऽननुरूपतयोक्तः यथेष्टानवाप्तिरनिष्टलाभश्च स द्वितीयः यथा मु
स्तस्या गोत्रस्खलनचकितोहं नतमुखः प्रवृत्तोवैलक्ष्यात्किमपि लिखितुं दैवहतकः स्फुटो रेखान्यासः कथमपि स
ताद्दक्परिणतो गता येन व्यक्तिं पुनरेवयवैः सैवतरुणी अत्र नापि कान्ताप्रसादानवाप्तिस्तत्प्रतिपत्तिनापि कामिव्य
नि क्तिरूपानिष्टलाभश्च केवलेष्टानवाप्तौ यथा तमसि घनेविषमे यथेपथि ब्रुकमुत्काभुवनप्रपन्नाः सः किं क्रमिःसो
पिसर्वेष्विपनीमुखं मुखादयि स्वैव अत्र प्रकाप्या लाभमात्रं केवलानिष्टप्राप्तौ यथा आलोवरमवकेशीमाहोत्स्तम
स्यैरचयपूगतरोः एतस्मात्फलितादपि केवलमुद्वेगमवाप्नोति अत्र फलरूपेष्टप्राप्त्यभावपि सत्यपि द्वेगान्
वानिष्टप्राप्तिः कार्यगुणक्रिययोः कारणगुणक्रियाविरुद्धत्वे तृतीयः यथा आश्चर्यमस्य कुकुभाभमय
मन्त्राप्य दानं गुणाकृत्यगुणात्कुहितः प्रतापः आपत्सदिसारितं सन्ततं तनुजन्मा चतुर्दिगुणाजगत्त्रिपद्माः ए
श्च भुवनप्रतापयोः सम्बन्धेन यश्योप्योङ्कः पलावि कपरिमाणावृणी नारयोविरोधः आजानुगतत्वेन भुजस्य रामः
२०

मूरिकोच्छिक नामधामपरमंतनोत्तमोत्तमः पिना नन्दुनाञ्च महानुकूलीनविहिता: कस्मान्नेते धामपिनज्ञाशीलविवेकधैर्यैः
नयाचौरहं चोत्तमः हेतुमधिकरणांचेत्का मीस्या स्थालं संगतिः प्रोक्ता कार्यकारणयोरेकदेशत्वं यत्र पश्यत्यसङ्गत्य
तेसा ऽसंगतिः यथा सावासावयमयगत्समनसः सास्वीवयंकातरः सायीनोत्तनिमल्यपोधरञ्जुगांधत्तेसखेदावयम्
सात्कान्तान्तघनस्थलेनगुरुणा गन्तुं नशक्ता वयं दोषैरमज्ञ नाक्लिनैरपटवो जना: स्मरत्यक्तुं वाल्यादिनोपिकाया
मयागत्स्यादिकं नापकदूनिमित्तदेपुत्वे भवतीति समाधिः सुकरेहेलन्तारम्भमवधानत: कार्ये कारणान्तरसंपत्त्याप
नकार्येसौकर्येस समाधिः यथा आगतानगतिानवानियानान्वञ्जभानमिषि सारयिभूरणम् प्राचिचेत सिसविव
निमारे सुखुवामव सरःसरकेण इहनापिकावज्ञानजन्यपश्चात्तापरूपाभिसारकारणसत्त्वपि मदेन नद्युत्तिवन्धे
कनिरासादभिसाररूपकार्यसिद्धिः केचित्तु इसमपीदधिकार्थत्वमिः प्रहसरणम् यथा उद्गित्यवयममघास्तिनम
गात्वीतुष्योद्घ भित्रविटपं यहीतुकामा आरूढंपदमंदधावशोकपश्चाचामूलं पुनरपिनेनद्रुष्टिनात्कृत उपरिगत
कुसुमग्रहणोत्कुयाऽशोकरूत्नारोहणेचवणासर्पोरूपदोऽस्वपादनेकदुष्टप्राप्तिरित्याकु: अन्योन्यसङ्गमहौसंव
न्धेतेसमंनतस्मात् अनुरूपसंबंधवर्णनंसमासंकार: आत्तु रूपं चदिसास सत्त्वासत्त्वभेदात् आद्यंयथा भवान्ध
भीधर्मपत्रवणाम लिरेषप विदितं भवान्यो यो धातापुनरयमनाव जितमनाः भवान्यक्तनापिप्यः त्रुनरयमनन्त:।
किमपरं भवान्सेव्य: सर्वैरूप्यधिमिर पर्येवकइति इहमानिवयोः समारूपः संबध: द्वितीयो यथा मम।। अर्हम्कृ

अलं० का० स्क० स्वस्यानीकम् सम्बन्धकृष्टिधा सा तात्पर्यं पराचेति तत्राद्यमेव यथा मम गिरीन्द्राणां स्थानानि विघट्टट्टहत्यन्तविव
२१ मास्त्रद्धिमः सीमानो झटिति समुपारोढुमनसः तदीयप्राग्भोगैरचिन्तनिजभेदास्तु झयतोक्रवंसंतापन्तेल्वहारिद्रपि
तालिमहचि अत्रदीत्वं सादासम्बन्धः विपदभूपानामपकारेकृत्तयोत्तरभूनामपकारोत्र वर्णितः द्वितीयय
थानमेव कामेनभालनयनोपरिवैरभाजा गालेयशैलदुहितृप्रतिमानशीला तं नीय सेक्तुमगात्रिपुरव्ययभावं
कल्पान्तवह्निगततैलमिताभिमूगाम् इहेश्वरे विजेयेपरम्परजानसम्बन्धिन्या नायिकायाविजयचेतःप्र
वसायावत्वाद्दीत्वंनस्याप्युनायिकायां सादृष्टूपं सम्बन्धः सहजनिमित्तजधर्मास्सदृप्रणेनवस्तुनावस्तु स्व
मिद्यीयतेयदेतन्मीलितमाङ्गविशेषज्ञाः धर्मान्तरवृत्तिधर्मसजातीयेनधर्मेणापदार्थेति रोधानं मीलितम्
॥ धर्मश्च द्विविधः स्वाभाविक आगन्तुकश्च। तत्राद्यं यथा मम। नित्यं चन्दनवारिभिर्मणिभुवो रथ्याः समभ्युक्षि
2 ताः प्रोद्यद्धैन्दवमालिकाभिरभितः प्रोत्तंसितास्तोरणाः अश्रान्तं स्फटिकाश्मकुट्टिमगृहे सितस्वर्लोकभाजोय
द्वाः कश्चिन्माङ्गलिकः कृतोप्यतिशयो यातीह नाथव्रतीनाम् इह नगर्यां सहजे हृत्ते धर्मे हृत्स्वादे स्वलिङ्गकाव
गमाभावः द्वितीयं यथा मम कोपकषायितमीनरा सुदृशि समाराधनपथ्यलोहित्त्व॥ माशिकाकर्णाभूषणासी
क्रान्ताहरिणामेति निरूपापि अत्रागन्तुकेन माणिक्यलौहित्येन तिरस्कृतलौहित्यस्य कोपजन्यस्य ज्ञानाभा
वः केचित्तु हेतोः कुतोपि वैशिष्ट्यस्फूर्तिरूपं मीलितं मानम् मीलितरीत्या वस्तुनवगमे हेतुत्वे रत्नतिनि
रोपतु मीलितालङ्कारः॥ यथा मदयपुरारौ कोकिलकलरवशिखरे मन्दरे पिञ्जरः गुञ्जितैर्वीतताया रामः
२१

सतन्तुपटयैः क्षेपणं तत्काभेदात् अस्य सापेक्ष महत्स्य न्यूनपरिमाणप्रबोधात् दिगन्तचतुर्दशभुवनगतस्यास्य च व्रतापयपुः
सोऽभिहत्य परिमाणप्रतीतेः क्षितीयं पद्या आनन्दपतिवृत्तेयाम्नायस्य संस्पर्शापेक्षा तज्जन्यस्तु च विवर्तः स्वस्थानं ददृशे।
निवृत्तः इहानन्दलताप्रक्रियायोः केचित्तु ईप्समाणाविरुद्धार्थे संख्यापि तत्र विधानम् यथा रात्रिगर्भिणीयतिमवि
च्यतिमुग्धभातीभास्वानुद्दीप्यति इसि व्याप्तिपंक्तिः अर्थाः रुध्वं विश्वि ति यति कोषगतेर्द्विरेफे हाहन्तहन्तनलिनीग
जगजाहार आधारस्याधेयाद्वाधेयस्यापि वाधारात् पद्मयोनि महत्त्वं तन्त्रकल्पयेत्यधिकमधिकज्ञः आधेयापे
क्षयाधारस्याधारापेक्षयाधेयस्य वा महत्त्वावर्णनमधिकम् आद्यं यथा कनकाचलशिलारत्ननीनां तनकरणी
नामपि यत्र सन्निवेशः मनसः परमाणुतां वदन्तः कथमयापि नतान् किकाशयति इहयुक्तिपूर्वकमन
सोमहत्त्वकल्पनं गम्यते द्वितीयं यथा क्रोडीकृताखिलचन्द्रपुरस्वरचतुर्दशकोश्वमण्डोपनतं कारखनिरायेवाल
चरितां सुस्ताकनाडिडिमः डाकार्याभकपालसंपुटमिलद्ब्रह्माण्डभाण्डोदरभ्राम्यत्पिण्डितचण्डिमा कथम
हो नाथ धिविश्राम्यति इह ब्रह्माण्डोदरापेक्षया कण्ठस्य महत्त्वं वर्णितम् केचित्तु अत्यन्तसूक्ष्मादाधेया
दाधारस्य सूक्ष्मता मणिमालोर्मिकाते प्रकरेण पवक्ष्यते अंगुलीयकस्याल्पपरिमाणोपितद्वपेक्षयाक
स्पस्य कल्पकं वर्णितं इह नामापकत्वयानापि विनिवर्तते इति आलापकारणकप्रत्ययकारणसम्पन्न त्वं तत्त्व
म-अपकारे प्राकृतमैः प्रत्यनीकमिन्दुकम् विपक्षविजयपूर्तिः रहितेनयत्रतत्सम्बन्धिनोऽपकारं क्रियतेन

सु०टी०प् रणाम्बोधस्मरणाम् ततः साहचर्येण भगवतः स्मरणाम् तत्साहचर्येण भगवतः स्मरणाम् तद्भावव्यतिमतिरेककारि
२२ काभ्यास्तिमा भवति यो धर्मो यत्र नास्ति तद्धर्मिणस्तस्य ज्ञानं भ्रमः यथा ममाभिरामराघवे पूर्वीनेह सिनीलतो
हितपदोपस्थानयथेरायपंचन्द्रगौचरत्वां प्रमेतरनुभवन् रागन्यसर्गच्छिदः दोः साहस्रनिबन्धमाहितमुद्रा
माहिष्मतीवल्लभस्तावैनाधिरूपो बभूव तितरां हृतिस्त्वदीया हृदयं अत्र बाणोऽसुरेजामदग्न्यस्य कार्तवीर्य
भ्रमः नचतस्य सर्वज्ञतया कथमेव भिन्नित्वाच्चम् मुनीनां च मतिभ्रमऽस्युक्तेः अभिधानविरहदृष्णायां भ्र
3 मसम्भवात् उपमानानप्येकं प्रतीयमस्योपमेयत्वम् उपमेयेनैव उपमान [illegible] तीनिवीहऽस्तुपमानत्वेप
थम् उपमानस्योपमेयत्वं च यत्र कल्प्यते तत्प्रतीपम् आद्यं यथा मुखं यदि [illegible] मिंदुना यदि च लोचने लो
चने किमुत्पलकदम्बकैर्यदि तरङ्गभङ्गी भ्रुवोः किमात्मभवधन्वना यदि मुसंपदः कृतं लाक्षिमधु
परकुम्भैर्यदि तनूरियं किं श्रिया द्वितीयं यथा उपमितिक्रियानिःपत्त्यनिःपत्तिभ्याम् तत्राद्यं यथा ।
गोत्रेशा तादृशानिभगवाने षपस्पसयोनि: श्रुध्योस्थानेषु पदविलमहः प्रोणायंति द्विरेफान् एका
ग्रं पदध्यति भगवत्सु श्रमभानौ च भक्तिं तस्मात् पुरोतत्तनुवदनौपम्यमम्भोरुहाणां द्वितीयं यथा अने
नरम्भोरुमवन्मुखेन तनुधारभाभिः स्फुलया ध्वतस्याऽजन स्पन्दूनं परिपूरणाय ताराः स्फुरन्ति व्रतमान
वेद्राः यथा वा आस्यश्रीतमसमूषणौ मरतुलभुरणाना कृष्यते निर्मितं प्राङ् मुन्दरिपूर्वेरीपरिवृंदस्लेनैव
द्विपाकरः आदायेन्दुमृगादपीह निहितं पश्चामि साहंदृष्टोः लघुकेऽसतिवाऽविधौ ध्वनिमपंदवाद राम:
२२

निकुञ्जेषु श्रीर्दिशि दिशि ॥ २६ ॥ कोकिलस्यागमे प्रसन्ने कूजिते लक्षितः प्रथमं विशेषणत्वं चेद्विशेष्यमग्रे भवत्य
सकृत् विरहप्रतियोगीवानतानेकावलिः प्रोक्ता पूर्वपूर्वस्योत्तरोत्तरं प्रति विशेष्यत्वं विशेषणत्वं वा यत्र सा
एकावली यत्र च पूर्वं किंचिद्भावप्रतियोगित्वेनोक्तस्य वस्तुनः किंचिद्भावाधिकरणत्वमुक्तं सा एकाव
ली विशेष्यत्वे यथा आकारसदृशप्रज्ञः प्रज्ञया सदृशागमः आगमैः सदृशारम्भ आरम्भसदृशोदयः अत्र दिली
पस्यैव विशेष्यत्वे सादृश्यादि विशेषणीभूतस्य प्रज्ञादेः प्रथमवाक्ये विशेष्यकोटिप्रवेशसत्त्वात् विशेष
णत्वे यथा चारुतायां वपुरभूषयदासां तामपि नूतनयौवनयोगः तं पुनर्मकरकेतनलक्ष्मीस्तां मदो दयित
सङ्गतिरेनम् ॥ इह चारुताद्यैः पूर्वोक्तस्योत्तरोत्तरं प्रति विशेषणत्वम् द्वितीयं यथा न सा सभा यत्र न स
न्ति वृद्धा वृद्धा न ते ये न वदन्ति धर्मम् नासौ धर्मो यत्र न सत्यमस्ति सत्यं न तद्यच्छलेनानुविद्धम् अभाव
कोटिनिवेशनेनोत्तरोत्तरस्याभावाधिकरणत्वं वर्णितम् सदृशानुभवोद्भिन्नसंस्कारभवः स्मरणम्
॥ सदृशादिकृतस्मरणावारणावारणाय सदृशानुभवेति यथा अवगुणितानसुरासुरप्रभावं पिहितमचञ्चलोच
नवैव तुलनरूपम् कृष्णिकसुतमवद्भिः यां प्रमापेतु तद्धनुर्धरसुनन्दनं स्मरणम् ॥ इह लवदृशानोद्बुद्धसंस्कार
वशात्सुमन्त्रस्य बालाद्रस्यापि नश्रीरामस्मरणं स्मृत्युद्बुद्धसंस्कारजन्यस्मरणं यथा सन्त्येवास्मिञ्जगति
बहवः पक्षिणो विचित्रा ... मधुरमहत्स्वरास्मा ... निजनखं तोपदंसा रपदे

: स्मृत्यारूढं भवति किमपि ब्रह्मकृष्णाभिधानं एकसम्बन्धिदर्शनमपरसम्बन्धिस्मारकमिति चान्तकस्य

तु०अ०३ सत्कासिद्धिं कथयदेवरोगो मोदेवते दानाम्बुराजिरिव गजस्य नाशोत्तन्नैव किञ्चन यत्नेन लयं गतासि ऽ६
२३ नन्दनाशो पितादाक्षितामालस्याश्रवस्थानमुक्तराद्धे एकस्याप्यर्थस्य युगपदनेकदेशावस्थानवर्णनं द्विती
यः यथा पश्यामि तामित इतः पुरतश्च पश्चादन्तर्बहिः परित एव विवर्तमानाम् उद्बुद्धमुग्धकनकाब्जनि
भाङ्गहन्तीमासक्ततिर्यगपवर्जितदृष्टिवक्त्रम् अत्रैकस्या मालत्यावस्थुदेशेषु वृत्तिः यत्र चैकार्यसिद्ध्यर्थ
प्रयत्नादेवान्यदलभ्यमन्यस्य सिद्धिः स तृतीयः यथा मम यदि ब्रह्मानन्दो विशदविसरन्त्यौ कुण्डलता विशेषेणाध्य
६ लोहृष्टिविष्णुदनाभागापिमृष्टाम् ततः किं वा कौतूहलमिदमहत्यापि यतमोवत्यधमत्वं पदमुष्कदनपिताङ्गेमि
निरपि इहब्रह्मानन्ददर्शनेनैव नमस्या सङ्गैमिनिवन्धसिद्धिः परकीयगुणातिरोहितगुणस्य भानं तद्गुणः स्व
कः वस्त्वन्तरगुणसान्ताङ्कारणासैर्निवद्धगुणस्य वक्ष्यमाणतद्गुणालङ्कारः यथा मुक्तं मुक्तागौरमिह क्षीर
मिवाब्धेर्वापीष्वन्तर्लीनमहानीलशिलाशु पूर्णोपयामिरंगमिराक्षुण्णतममम्भः छायामच्छामृषिद्भिर्नीलीसलिलस्य
अत्र अश्लेषत्वं स्वगुणापहायनीलगुणयोगः केचित्तु पुनः स्वगुणासंभावितविज्ञेयापूर्वरूपता तद्गुणारोपाद्य
गान्तरग्रहे आनेष्वर्णवस्वान्तरसन्निधानात्स्वगुणावाप्तिः पूर्वरूपालङ्कारः यथा विभिन्नवर्णा गरुडाग्रजेन सूर्यस्य रथ्या
:परितः स्फुरन्त्या ।। अनेन विपुलरुचाविचारवेस्तामानिष्पिरे वंशकरनीलैः इहस्वर्यहयानां अरुणकान्त्या लोहितस्य संबन्धे
ऽन्यगारिकान्त्याच पुनर्हरितसम्बन्धः पूर्वावस्थानुवृत्तिश्च विकृते सत्यपि वस्तुनि पूर्वावस्थाविपर्ययेपि ताद्वस्थ्यकथ
नमपि पूर्वरूपम् यथा हारं वक्षसि राघवन्तं वहिरपि प्रस्विन्नगण्डे गण्डेत्तः कञ्चुकिभिः स्फुरत्स्फुरन्नहि नावधौरेध्यामि
५ लीमयः अस्मत्संमहिषी मिरेवमपनं सिंहासने पात्रशेषत्वेषितमिनीत्वोपि सेवछायितिः प्राक्
सिद्धिः स्वगुणत्यागेत्तद्गुणाः परसन्निधेः नीलीपलानिद्रक्तकदाचैरतिनीलताम् स्वगुणासङ्गातियगुणावहन्ति राम: २३

नन्वेवं कृतः चक्रभ्रमणयोः सामान्यग्रहणाभिधानात्तयोः सादृश्यधर्मविरहवत्ताबोधादुपमेयत्वमपि यस्स्यात् यथावा अतिशयो
जीविशेषाध्यासेन यथोपहारितं तत्र केयं चानुगुणाः स एव जन्मान्तरापन्नः इत्यध्यासस्य जन्मान्तरापत्तौ गुणाद्यभेदा
रोपविषयित्वाभ्युपगमाद्गुणाद्यसादृश्यं वक्तव्यम् नचारोप्यस्योपमानत्व गुणाद्यभिन्नाभेदवत्तियोगित्वेन चासस्यामि
मतत्वतद्भावे गुणाद्यनिष्टसादृश्यवत्तियोगित्वमेव अस्त्येतदतिवाच्यं तथा सति तत्स्वजीवनप्रयुक्तव्यतिरेकाभिधानाय
ते: स्वगुणासजातीयगुणाश्रयैकरूपत्वसामान्यम् एकसजातीयगुणावस्तुसंवलनेन वस्तुनः इत्यगुणाग्रहणसामा
न्यम् यथा स्त्री स्ववर्णसदृशैः पुष्पैः संछन्नामलिनीवने कान्ताकाचिद्विरागप्राप्ता कान्तेनान्विष्यमतः इदं भेदग्रहा
भिधानविशिष्टम् तदुहितं यथा भेमीविनोदाय मुदा सखीहस्तात्कृतीनां पुविकल्पितानाम् नानर्किमध्येस्फुटमप्युही
तंन स्मानुविम्बं मणिवेदिकायाम् यथावा प्रवेशनः सुन्दरस्वच्छभुजैरिदंसुदाचेदितरेतरेतत्न नक्षत्रसतीसस्य
पुंविभिन्नोद्दृश्यो सदृशैरपि वस्तुग्रहणम् इहसजातीयसंवलनेन द्वयोः परस्परविशिष्टानवबोधउक्तः य
थावा अमंदा वरात्यो यन्नतानतां ज्ञनलैनमेमीप्रियोगभाप सख्यान्तिमेमी सुनतां व्यग्रविक्रमातं चनाहस्पत
यार्हदृशी अन्तनाधिकानारविष्यकारोपप्रकारीभूतामेव्योवविशिष्यस्वविषयकभिन्नाभावप्रयोज्ञि के
तिविशेषः कस्मिंश्चित् सामान्यरीत्याविशेषाणुवर्गीयाभिकतच्छिकारणाद्धिपूर्वस्फुतीविशेषः यथा वापा
सीवासवत्नां तनानां साधारणीपक्करणीभूकरलांछितेपि पाथेयहारवत्रकंटकं शाङ्गं प्राचीनमोचक
रीकरोतिस्म धाकुः स्थिवित्रधायामले हृतिरने केषु युगपदेकस्य एकमरोन्नतः कस्कान्तारसिंधिरितिवि

शेषः वसिष्ठमाधारंविनाप्यावधेयस्थितिकथनेमेकोविशेषः यथा आनन्देहेतुमपि देवनमासनं

मु.का.अ
२६

॥ एवंदोषविशेषानुबन्धाद्गुणालंकृतस्यापि दुष्टत्वमिति संस्कारालङ्कारः यथा क्रियोमेमान्तुवराणामपि चमाघनजपया
मदश्यामदृङ्गशवलितमधुरसङ्गीतसुभगाः भिन्नग्रामा यान्तु दविराजस्वयौ सुक्तश्चिपांसपयोसौ कुर्यद्दिश्चरणाया
रत्नमयते ऽहभगवत्सेवाव्रतिकुलतया संपश्यति विदेऽत्र संसृष्टिस्तपरस्परमनपेक्षस्थितिरनेकस्य एवं शुद्ध
लङ्कारा निरूपिताः यत्र तु परस्परं निरपेक्षा अनेकालङ्कारास्तत्र संसृष्टिः यथा मम॥ एकांशेन भवत्करे वितत
पात्रस्ताहयोऽलासिनीयीयूषद्रववाहिनीमिवप्रशुधाराः समुल्लासयन् अमेन त्वदलाभसंवलनयास्तालाऽहलेन श्ले
लोत्थालैरुपलिकानलैर्विशिष्टष्टाः स्यन्नरं निर्द्धुते अत्र उपमानिरूक्ष्वादयः परस्परमनपेक्षवर्तिन एकमपेक्ष्यान्य
स्याङ्गभावे तु सङ्करः प्रोक्तः अलङ्कारस्यालङ्कारान्तरसापेक्षत्वे सङ्करः यथा मम स्पष्टतरो ऽङ्कैर्यत्र विरूप्यतेपस्य
गविभिन्नाः भिन्नयोर्दाडिमप्राप्तरत्नच्छिदिधिनमौक्तिकाः ऽह तद्रूपमेवमानिमङ्गलेषः साधकबाधकमाना
भावाच्चैकस्य निश्चयाभावे यत्रान्यतरालङ्कारविरहस्तत्र सन्देहरूपः सङ्करः यथा मम नवाचीनपरंपरापरिच
यो वा लोपनवासोऽदंपैनैकस्याङ्गविसंभवो न च समवायसो न स्वेवालवः ऽत्रादीनि निदूषणानि गुणान् संभोज्य
कस्य पतन्नै सात्विकमन्थापेन्नमुद्रस्योदायमस्तुत्वलम् ऽत्र वक्लक मलवस्त्रावेन अवक्त तकमलवस्त्रावेन
अवस्तुतमस्तु रूपवतीभिः समासोक्तिः किं वा अवस्तुतवृत्तान्तेन वस्तुतसस्तुरूपवतीतेरप्रस्तुतवस्तुत्वप्रशंसे
ति सन्देहः एकपदानुप्रवेशो लङ्कारोऽस्वगतावन्यः एकपद एवानुप्रवेशो लङ्कारयोरवगम्यमानत्वे एकाश्र
यानुप्रवेशसङ्करः सङ्करः यथा कैलासाद्रितटीषु धूर्जटिजटालङ्कारचन्द्राङ्कुरज्योत्स्नाकन्दलितासिलिङ्ग
दृष्टाङ्घ्रिनैर्दीमानकाः गौरीहस्तयुगाम्बुजैरुपवृषः वृष्ण्यानिधायैकत्येत्वलं सहोरः वरगुरुत्वपिञ्जक्रीडासवाः
शारिवनः ऽत्रानुत्रासो ... मानसमङ्गुरुसमाऽहितमुदयेनोन्मयस्यशवल रामः
२६

योगेऽप्यपि नास्य गुणो हृष्टोऽनत्तद्गुणात्तद्गुणस्याङ्गः अन्यगुणास्यन्येपक्क तस्यात्तद्गुणः प्रोक्तः विजानीयगुणवद्गुणान्तरयोगे
सत्यपि तद्गुणानन्वयोऽतद्गुणालङ्कारः यथा मम॥ धेवाहेः मुक्तावली कण्ठगतापि शोणितात्याला लोमत्रणाल्हीगत्रौः श्रीखण्डस्य निष
द्वैकपनिषद्धारापि सत्यापि ता तन्नीपषसार जस्य जसोराज्ञी मिराजानिकं राज्ञी वा कमिरागसं जहत्ति भानाङ्कस्य तेसागरे इ
हवर्णान्तरयोगसत्वेऽनपरामिपि रागापरित्यागः कार्यान्तरहेतुतयाऽन्येनाभिमताद्धि हेतुकार्यचेत् क्रियते परेणातस्याघाघ
तोपं समाख्यातः अन्यहेतुत्वेन पराभिमतस्य कारणस्य तद्धि कार्ये हेतुत्वं अन्येन पत्रप्रतियाघते सव्याघातः यथा अचिन्त्यो
पं यो तिः किमपि महतामन्धकरिपो र्यद्रत्पतो भूतेशत्वं कृतकपामप्यमदनाम् मुने मैत्रादत्रे ये दजलित्रुनजीतिद्वहपुने
नेत्रेनेदं मदनमयमेव त्रिभुवनम् इद् मदननाशहेतुत्वेनाभिमतात्तदेव नेत्र जन्यत्वेन सोमदनजीवन हेतुत्वं वर्णितं यथा
वा त्रैलोक्यत्राणशीलाः संसिजवसते यैः पश्चाद्धन्नाप्पीसहत्रंनामवर्णाः कलिशुकचित्र यो यैस्य दोषो विलीनः॥
ज्वालाद्विद्वालकालानलकवलभयभ्रान्तदेवासुराणा मानन्दानो ऽज गन्निश्वलरिमुनिर्ययेपार्वतीधर्मपुत्रः इहतुत्साद्क
मिमतानाप्यामिहितः यथा व गोप्याः पुरोवट् लिपः पिरक्षेवगङ्गुंभिङ्गुभ्मभूक्षिरपमप्पभिक्क पारस्याः हीहमात्रतरलेत
हरयोन्दुमौलीन क्षित्मसमापि सविद्यापाक्षिकलाभसंका अत्र प्रिभनुरागहेतुत्वेनसमक्षोपन्यस्तमेवतारत्यम् नापिक
पार्वतनद्गुरागहेतुत्वेनकल्पितं केचित्तु लेशः स्याद्दोषगुणयोर्गुणदोषत्वकल्पनम् यथा अखिलेषुविहङ्गेषु हन्त स्व
च्छन्दचारिषु शुकपञ्जरबन्धस्ते मधुराणां गिरां फलम् अत्र दोषभूतमपस्वलेस्वच्छन्दचारानुकूलत्वाद्गुणत्वेन कल्पि
तम् अपिवतगुरुगर्वमासमकस्तूरिकाहि निखिलपरिमलानामौलिनासौरमेणा गिरिगहनगहायां लीनमत्यन्तदी
नं स्वजनकमनुनैव सापतत् शोकिपतति वरवशेऽसौ जलेननशक्तिः दोषस्याभ्यर्थनात्तज्ज्ञानत्रैवगु
णात्कल्पनात् विपद्गः सन्तुनः कृष्णपाससंकोपे नेहरिः अत्र विपत्तिरूपदोषस्यापि भगवत्संकीर्तनानुकूलत्वादि

मु०का०अ०स्य सप्तमो ऽध्याय यथेन्द्रावानरं भजति समुपोढे कुसुदिनीनयैवास्मिन्नृष्टिर्मे सकलङ्ककामः उत्तरयम् ततात्का
२५ रकास्फूरत्क रिणनगुणागुंजत्कन्धबन्धुर्वित्र मेमाबाक विकटविक्ति कएलब्रगगुरवः इत्यलवस्य द्वितीयाध्यायोः सन्धि
वीरस्य अष्टमो ऽध्यायः अथ अर्थी दर्शनं गतां नवोलव शोभा सीट—न्त्रि गान्नाशि किं नरस्यन्तेन हिमानसानिवि
षयेषु इक्षुरसनाम् धिग्वृत्तिमनसः स्वदानत् शिनात्मप्येनवाथ्यम यायेत्यानि:य व त्ताधिराजइ हित्तुष्टिना
चिरं पान्तुवः अत्र जगद्दिक्कापाः शिवदर्शने विस्मयन्नममति निर्वेदोन्क रोठानां प्रावल्ल्यं कविनिष्टगौ
रीविषयकभावस्याङ्गमिति सर्वं शिवम् इत्यावधानन्तरलाम वदानन्दतो मुक्तावलीगुणागशोषियितामनध्येः
कण्ठे निधाय विद्वधावकुश्चावरुच्चुपुष्पवत्सभाजन सभाजन भाजनत्वम् ॥ ॥ श्रीमन्महीमहितनन्दसी
मधीमसूर्द्धप्रणाक सानसङ्कृतवन्यताकः पद्मीपद्यो पशुदसूतमुद्दं प्रसूतां विश्वेश्वरस्य कृतिरस्य विरस
लोके ॥ ॥ इत्यलङ्कारमुक्तावलीसमाप्ता ॥ ॥ संख्या १०४० श्रीगुरुचरणकमलेभ्यो नमः श्रीरामायनमः ॥

त्वेऽपि प्रसङ्गेन रसालङ्कारान्प्रत्युदाहरिष्यते तत्र रसस्याङ्गत्वे रसवदलंकारः भावस्यान्येष्टपात्वे विशेषसंज्ञानभिधानात्तस्ये
मेवालङ्कारत्रयम् तत्राद्यो यथा नीवीमोक्षितमकुचैः करैः परिचुम्बितां सेत्स्कं कपोलस्य लीनीरागाणि करं करेण हस्तात्र
ठीकृते वारिद्यौ मे नाकं समुद्रीस्वापङ्कपतितं झगलन्नलपाङ्क्वातु पोऽस्य रसस्य भावदत्ताश्रिरव्यापारलीलारसः अत्राङ्गु
तस्य लम्बोदरविषयकभावाङ्गत्वम् द्वितीयो यथा पातुं नप्रथमं व्यवस्यति जलं युष्मास्वपीतेषु या नादत्ते प्रियमण्ड
नापि भवतां स्नेहेन या पल्लवम् आद्ये वः कुसुमप्रसूतिसमये यस्या भवत्युत्सवो सेयं याति शकुन्तला पतिगृहं सर्वै
ञु रनुज्ञायताम् इह शकुन्तलानिष्ठरतिविशेषकभावः प्रकृतिनिष्ठशकुन्तलाविषयकभावस्याङ्गम् तृतीयो यथाभम
अहल्याविक्लेशज्वलनितमुपल्यानवयवान्तर्हिताहि पुष्यावहितवल्लभमहस्सः वशीभ्येदिशुभान्वयपक्ष्मघन
लैरवयवैर्विलासिः पौलोमीमनुरूपयमर्पवङ्किपयमम् इहाहल्याविषयकइन्द्रनिष्ठविप्रलम्भो मुनिपत्नीगमनेन र
सामासङ्गन्नाणनिष्ठेन्द्रविषयके भावाः चतुर्थो यथा इयमि यमप्रद्यानवनन्दिनी त्रिदशानाथजितः वसवस्थली
किमपरं दशाकन्धरो हि नीत्वयिकरोतिकरग्रहयोजनम् इहमन्दोदरीनिष्ठरामविषयकभावोवैरिविषयत्वादा
भासोवन्कनिष्ठरामविषयकपरिहिवामहादहल्यायीनाभिवाहिमहर्षि भावस्य ... मो यथा विरोधोविश्रान्तः प्रसर
महाहल्यापीनाभिवहिमहतीकाप्यतिशायः इहलवस्यामविरूपभावोपशमोरामविषयकभावस्य षष्ठो यथा
मवतिन नयाभानोः ... शकृति दशरथसुतावेतोहृष्ट

प्रयोगङ्क्सितंमनः स्थिरमिलयति मेषस्य ज्योतिः प्रबोधयत्त्वासिकाम् अत्रजनकस्य हर्षोदयोरामविषयकभा